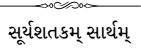
Suryashatakam with Translation

Document Information

Text title : sUryashatakam
File name : sUryashataka.itx

Category: shataka, navagraha, stotra

Location : doc_z_misc_navagraha
Author : Kavi Mayura Pandita

Transliterated by : P. P. Narayanaswami swami at mun.ca

Proofread by : P. P. Narayanaswami swami at mun.ca

Translated by : PR Kannan

Latest update: January 15, 2023

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

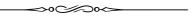
This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

January 15, 2023

sanskritdocuments.org

Suryashatakam with Translation

સૂર્યશતકમ્ સાર્થમ્

-000

મહાકવિશ્રીમયૂરપ્રણીતમ્ ॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

જમ્ભારાતીભકમ્ભોદભવમિવ દધતઃ સાન્દ્રસિન્દરરેણું રક્તાઃ સિક્તા ઇવૌદ્યૈરુદયગિરિતટીધાતુધારાદ્રવસ્ય I var સક્તૈઃ આયાન્ત્યા તુલ્યકાલં કમલવનરુચેવારુણા વો વિભૃત્યૈ ભૂયાસુર્ભાસયન્તો ભુવનમભિનવા ભાનવો ભાનવીયાઃ ॥ ૧॥ ભક્તિપ્રહ્નાય દાતું મુકુલપુટકુટીકોટરક્રોડલીનાં લક્ષ્મીમાક્રષ્ટુકામા ઇવ કમલવનોદ્ધાટનં કુર્વતે યે I કાલાકારાન્ધકારાનનપતિતજગત્સાધ્વસધ્વંસકલ્યાઃ કલ્યાણં વઃ ક્રિયાસુઃ કિસલયરુચયસ્તે કરા ભાસ્કરસ્ય ॥ ૨॥ ગર્ભેષ્વમ્ભોરુહાણાં શિખરિષુ ચ શિતાગ્રેષુ તુલ્યં પતન્તઃ પ્રારમ્ભે વાસરસ્ય વ્યુપરતિસમયે ચૈકરૂપાસ્તથૈવ 1 નિષ્પર્યાયં પ્રવૃત્તાસ્ત્રિભુવનભવનપ્રાડ્ગણે પાન્તુ યુષ્મા-નૂષ્માણં સંતતાધ્વશ્રમજમિવ ભૃશં બિભ્રતો બ્રધ્નપાદાઃ ॥ ૩॥ પ્રભ્રશ્યત્યુત્તરીયત્વિષિ તમસિ સમુદ્દીક્ષ્ય વીતાવૃતીન્પ્રા-ગ્જન્ત્રંસ્તન્ત્ર્ન્યથા યાનતનુ વિતનુતે તિગ્મરોચિર્મરીચીન્ I તે સાન્દ્રીભૃય સદ્યઃ ક્રમવિશદદશાશાદશાલીવિશાલં શશ્વત્સમ્પાદયન્તોડમ્બરમમલમલં મડ્ગલં વો દિશન્તુ ॥ ૪॥ ન્યક્કુર્વન્નોષધીશે મુષિતરુચિ શુચેવૌષધીઃ પ્રોષિતાભા ભાસ્વદ્ગાવોદ્ગતેન પ્રથમમિવ કૃતાભ્યુદ્ગતિઃ પાવકેન 1 પક્ષચ્છેદવ્રણાસૃક્સુત ઇવ દૃષદો દર્શયન્પ્રાતરદ્રે-રાતામ્રસ્તીવ્રભાનોરનભિમતનુદે સ્તાદ્ગભસ્ત્યુદ્ગમો વઃ ॥ ૫॥ શીર્ણધ્રાણાડ્ધ્રેપાણીન્વ્રણિભિરપદ્યનૈર્દ્યદાવ્યક્તદ્યોષાન્

દીર્ઘાઘ્રાતાનઘૌઘૈ પુનરપિ ઘટયત્યેક ઉલ્લાઘયન્ યઃ l ઘર્માંશોસ્તસ્ય વોડન્તર્દ્વિગુણઘનધૃણાનિઘ્નનિર્વિઘ્નવૃત્તે-ર્દત્તાર્ઘાઃ સિદ્ધસંઘૈર્વિદધતુ ઘૃણયઃ શીઘ્રમંહોવિધાતમ્ ॥ ૬॥

બિભ્રાણા વામનત્વં પ્રથમમથ તથૈવાંશવઃ પ્રાંશવો વઃ ક્રાન્તાકાશાન્તરાલાસ્તદનુ દશદિશઃ પૂરયન્તસ્તતોડપિ l ધ્વાન્તાદાચ્છિદ્ય દેવદ્વિષ ઇવ બલિતો વિશ્વમાશ્વશ્રુવાનાઃ var દેવદ્રુહ કૃચ્છાણ્યુચ્છ્રાયહેલોપહસિતહરયો હારિદશ્વા હરન્તુ ॥ ૭॥

ઉદ્ગાઢેનારુણિમ્ના વિદધતિ બહુલં યેડરુણસ્યારુણત્વં મૂર્યોદ્ધૂતૌ ખલીનક્ષતરુધિરરુચો યે રથાશ્વાનનેષુ l શૈલાનાં શેખરત્વં શ્રિતશિખરિશિખાસ્તન્વતે યે દિશન્તુ var શિખરશિખાઃ પ્રેડ્ખન્તઃ ખે ખરાંશોઃ ખચિતદિનમુખાસ્તે મયુખાઃ સુખં વઃ ॥ ८॥

દત્તાનન્દાઃ પ્રજાનાં સમુચિતસમયાકૃષ્ટસૃષ્ટૈઃ પયોભિઃ var અક્લિષ્ટસૃષ્ટૈઃ પૂર્વાક્ષે વિપ્રકીર્ણા દિશિ દિશિ વિરમત્યિક્ષિ સંહારભાજઃ l દીપ્તાંશોર્દીર્ઘદુઃખપ્રભવભવભયોદન્વદુત્તારનાવો ગાવો વઃ પાવનાનાં પરમપરિમિતાં પ્રીતિમુત્પાદયન્તુ ॥ ૯॥

બન્ધધ્વંસૈકહેતું શિરસિ નતિરસાબદ્ધસંધ્યાગ્જલીનાં લોકાનાં યે પ્રબોધં વિદધતિ વિપુલામ્ભોજખણ્ડાશયેવ ! યુષ્માકં તે સ્વચિત્તપ્રથિતપૃથુતરપ્રાર્થનાકલ્પવૃક્ષાઃ var પ્રથિમ કલ્પન્તાં નિર્વિકલ્પં દિનકરકિરણાઃ કેતવઃ કલ્મષસ્ય !! ૧૦ !!

ધારા રાયો ધનાયાપિંદ સપિંદ કરાલમ્બભૂતાઃ પ્રપાતે તત્ત્વાલોકૈકદીપાસ્ત્રિદશપતિપુરપ્રસ્થિતૌ વીથ્ય એવ નિર્વાણોદ્યોગિયોગિપ્રગમનિજતનુદ્ધારિ વેત્રાયમાણા-સ્ત્રાયન્તાં તીવ્રભાનોર્દિવસમુખસૂખા રશ્મયઃ કલ્મષાદ્ધઃ ॥ ૧૧॥

var તીવ્રભાસઃ var કશ્મલાદ્ધઃ પ્રાચિ પ્રાગાચરન્ત્યોડનતિચિરમચલે ચારુચૂડામણિત્વં મુગ્ચન્ત્યો રોચનામ્ભઃ પ્રચુરમિવ દિશામુચ્ચકૈશ્વર્ચનાય l ચાટૂત્કૈશ્વક્રનામ્નાં ચતુરમવિચલૈર્લોચનૈરર્ચ્યમાના- var સુચિરં શ્વેષ્ઠ-તાં ચિન્તિતાનામ્ચિતમચરમાશ્વણ્ડરોચીરુચો વઃ ॥ ૧૨॥

એકં જ્યોતિર્દૃશૌ દ્વે ત્રિજગતિ ગદિતાન્યબ્જજાસ્યૈશ્વતુર્ભિ-ર્ભૂતાનાં પગ્ચમં યાન્યલમૃતુષુ તથા ષટ્સુ નાનાવિધાનિ । યુષ્માકં તાનિ સપ્તત્રિદશમુનિનુતાન્યષ્ટદિગ્ભાગ્જિ ભાનો-ર્યાન્તિ પ્રાહ્ને નવત્વં દશ દધતુ શિવં દીધિતીનાં શતાનિ ॥ ૧૩॥ var દદતુ આવૃત્તિભ્રાન્તવિશ્વાઃ શ્રમમિવ દધતઃ શોષિણઃ સ્વોષ્મણેવ ત્રીષ્મે દાવાગ્નિતપા ઇવ રસમસકૃદ્યે ધરિત્ર્યા ધયન્તિ । તે પ્રાવૃષ્યાત્તપાનાતિશયરુજ ઇવોદ્ધાન્તતોયા હિમર્તો માર્તણ્ડસ્યાપ્રચણ્ડાશ્ચિરમશુભભિદેડભીષવો વો ભવન્તુ ॥ ૧૪॥

તન્વાના દિગ્વધૂનાં સમધિકમધુરાલોકરમ્યામવસ્થા-મારુઢપ્રૌઢિલેશોત્કલિતકપિલિમાલંકૃતિઃ કેવલૈવ I ઉજ્જમભામ્ભોજનેત્રદ્યુતિનિ દિનમુખે કિંચિદુદ્ભિદ્યમાના શ્મશ્રુશ્રેણીવ ભાસાં દિશતુ દશશતી શર્મ ધર્મત્વિષો વઃ II ૧૫ II

મૌલીન્દોર્મેષ મોષીદ્યુતિમિતિ વૃષભાકુન યઃ શક્કિનેવ પ્રત્યગ્રોદ્ધાટિતામ્ભોરુહકુહરગુહાસુસ્થિતેનેવ ધાત્રા ! કૃષ્ણેન ધ્વાન્તકૃષ્ણસ્વતનુપરિભવત્રસ્નુનેવ સ્તુતોડલં ત્રાણાય સ્તાત્તનીયાનપિ તિમિરરિપોઃ સ ત્વિષામુદ્ગમો વઃ ॥ ૧૬॥

વિસ્તીર્ણં વ્યોમ દીર્ઘાઃ સપિંદ દશ દિશો વ્યસ્તવેલામ્ભસોડબ્ધીન્ કુર્વદ્ભિર્દૃશ્યનાનાનગનગરનગાભોગપૃથ્વીં ચ પૃથ્વીમ્ । પિક્ષન્યુચ્છ્વાસ્થતે યૈરુષસિ જગદપિ ધ્વંસયિત્વા તમિસ્રા-મુસ્રા વિસંસયન્તુ દ્રુતમનભિમતં તે સહસ્રત્વિષો વઃ ॥ ૧૭॥ var વિસ્રાવયન્તુ અસ્તવ્યસ્તત્વશૂન્યો નિજરુચિરનિશાનશ્વરઃ કર્તુમીશો વિશ્વં વેશ્મેવ દીપઃ પ્રતિહતતિમિરં યઃ પ્રદેશસ્થિતોડપિ । દિક્કાલાપેક્ષયાસૌ ત્રિભુવનમટતસ્તિગ્મભાનોર્નવાખ્યાં યાતઃ શાતક્રતવ્યાં દિશિ દિશતુ શિવં સોડચિંષામુદ્ગમો વઃ ॥ ૧૮॥

માગાન્ય્લાનિં મૃણાલી મૃદુરિતિ દયયેવાપ્રવિષ્ટોડહિલોકં લોકાલોકસ્ય પાર્શ્વ પ્રતપતિ ન પરં યસ્તદાખ્યાર્થમેવ I ઊર્ધ્વ બ્રહ્માણ્ડખણ્ડસ્ફુટનભયપરિત્યક્તદૈર્ઘ્યો દ્યુસીમ્નિ સ્વેછાવશ્યાવકાશાવધિરવતુ સ વસ્તાપનો રોચિરોઘઃ II ૧૯ II

અશ્યામઃ કાલ એકો ન ભવતિ ભુવનાન્તોડિપ વીતેડન્ધકારે var વીતાન્ધકારઃ સદ્યઃ પ્રાલેયપાદો ન વિલયમચલશ્ચન્દ્રમા અપ્યુપૈતિ ! બન્ધઃ સિદ્ધાગ્જલીનાં ન હિ કુમુદવનસ્થાપિ યત્રોજ્જિહાને તત્પ્રાતઃ પ્રેક્ષણીયં દિશતુ દિનપતેર્ધામ કામાધિકં વઃ !! ૨૦ !! ક્ષ્માં ક્ષેપીયઃ ક્ષપામ્ભઃશિશિરતરજલસ્પર્શતર્ષાદૃતેવ દ્રાગાશા નેતુમાશાદ્ધિરદકરસરઃપુષ્કરાણીવ બોધમ્ । પ્રાતઃ પ્રોલ્લડ્ઘ્ય વિષ્ણોઃ પદમપિ ઘૃણયેવાતિવેગાદ્વીય-સ્યુદ્દામ દ્યોતમાના દહતુ દિનપતેર્દૃર્નિમિત્તં દ્યુતિર્વઃ ॥ ૨૨॥

નો કલ્પાપાયવાયોરદયરયદલત્ક્ષ્માધરસ્યાપિ ગમ્યા var શમ્યા ગાઢોદ્ગીર્ણોજ્જવલશ્રીરહનિ ન રહિતા નો તમઃકજ્જલેન l પ્રાપ્તોત્પત્તિઃ પતડ્ગાન્ન પુનરુપગતા મોષમુષ્ણત્વિષો વો વર્તિઃ સૈવાન્યરૂપા સુખયતુ નિખિલદ્વીપદીપસ્ય દીપિઃ ll ૨૩ ll

નિ:શેષાશાવપૂરપ્રવણગુરુગુણશ્વાઘનીયસ્વરૂપા પર્યાપ્તં નોદયાદૌ દિનગમસમયોપપ્લવેડપ્યુન્નતૈવ ! અત્યન્તં યાનભિજ્ઞા ક્ષણમપિ તમસા સાકમેકત્ર વસ્તું બ્રધ્નસ્યેદ્ધા રુચિર્વો રુચિરિવ રુચિતસ્યામયે વસ્તુનોસ્તુ !! ૨૪ !! var ચિરુરસ્ય, રુચિરસ્ય વિભ્રાણ: શક્તિમાશુ પ્રશમિતબલવત્તારકૌર્જિત્યગુર્વી કુર્વાણો લીલયાધ: શિખિનમપિ લસચ્ચન્દ્રકાન્તાવભાસમ્ ! આદધ્યાદન્ધકારે રતિમતિશયિનીમાવહન્વીક્ષણાનાં var આદેયાદીક્ષણાનાં બાલો લક્ષ્મીમપારામપર ઇવ ગુહોડહર્પતેરાતપો વ: !! ૨૫ !!

જ્યોત્રનાંશાકર્ષપાણ્ડુદ્યુતિ તિમિરમષીશેષકલ્માષમીષ-જ્યમ્ભોદ્ભૂતેન પિડ્ગં સરસિજરજસા સંધ્યયા શોણશોચિઃ l પ્રાતઃપ્રારમ્ભકાલે સકલમપિ જગચ્ચિત્રમુન્મીલયન્તી કાન્તિસ્તીક્ષ્ણત્વિષોડક્ષ્ણાં મુદમુપનયતાત્તૂલિકેવાતુલાં વઃ ll ૨૬ ll

આયાન્તી કિં સુમેરોઃ સરણિરરુણિતા પાધ્વરાગૈઃ પરાગૈ-રાહોસ્વિત્સ્વસ્ય માહારજનવિરચિતા વૈજયન્તી રથસ્ય I માગ્જિષ્ઠી પ્રષ્ઠવાહાવલિવિધુતશિરશ્ચામરાલી નુ લોકૈ- var ચામરાલીવ રાશહ્ક્યાલોકિતૈવં સવિતુરઘનુદે સ્તાત્પ્રભાતપ્રભા વઃ II ૨૭ II

ધ્વાન્તધ્વંસં વિધત્તે ન તપતિ રુચિમન્નાતિરૂપં વ્યનક્તિ ન્યક્ત્વં નીત્વાપિ નક્તં ન વિતરતિતરાં તાવદહ્નસ્ત્વિષં યઃ l var ન્યક્તામહ્નિ સ પ્રાતર્મા વિરંસીદસકલપટિમા પૂરયન્યુષ્મદાશા-માશાકાશાવકાશાવતરણતરુણપ્રક્રમોડર્કપ્રકાશઃ ॥ ૨૮॥

તીવ્રં નિર્વાણહેતુર્યદિપે ચ વિપુલં યત્પ્રકર્ષેણ ચાણુ પ્રત્યક્ષં યત્પરોક્ષં યદિહ યદપરં નશ્વરં શાશ્વતં ચ l યત્સર્વસ્ય પ્રસિદ્ધં જગતિ કતિપયે યોગિનો યદ્ધિદન્તિ જ્યોતિસ્તદ્દવિપ્રકારં સવિતુરવતુ વો બાહ્યમાભ્યન્તરં ચ ll ૨૯ ll

રત્નાનાં મણ્ડનાય પ્રભવતિ નિયતોદ્દેશલબ્ધાવકાશં વહ્નેદીવીદિ દગ્ધું નિજજડિમતયા કર્તુમાનન્દમિન્દોઃ l યચ્ચ ત્રૈલોક્યભૂષાવિધિરઘદહનં હ્નાદિ વૃષ્ટયાશુ તદ્ધો var યત્તુ બાહુલ્યોત્પાદ્યકાર્યાધિકતરમવતાદેકમેવાર્કતેજઃ ll 30 ll

મીલચ્ચક્ષુર્વિજિહ્મશ્રુતિ જડરસનં નિક્ષિતધ્રાણવૃત્તિ સ્વવ્યાપારાક્ષમત્વક્પરિમુષિતમનઃ શ્વાસમાત્રાવશેષમ્ l વિસ્નસ્તાડ્ગં પતિત્વા સ્વપદપહરતાદશ્રિયં વોડર્કજન્મા var અપ્રિયં કાલવ્યાલાવલીઢં જગદગદ ઇવોત્થાપયન્પ્રાક્પ્રતાપઃ II ૩૧ II

નિ:શેષં નૈશમમ્ભ: પ્રસભમપનુદન્નશ્રુલેશાનુકારિ સ્તોકસ્તોકાપનીતારુણરુચિરચિરાદસ્તદોષાનુષડ્ગ: I દાતા દૃષ્ટિં પ્રસન્નાં ત્રિભુવનનયનસ્યાશુ યુષ્મદ્ધિરુદ્ધં વધ્યાદૃબ્રધ્નસ્ય સિદ્ધાગ્જનવિધિરપર: પ્રાક્તનોડર્ચિ:પ્રચાર: II ૩૨ II

ભિન્નં ભાસારુણસ્ય ક્વચિદભિનવયા વિદ્રુમાણાં ત્વિષેવ ત્વડ્ન્નક્ષત્રરત્નદ્યુતિનિકરકરાલાન્તરાલં ક્વચિચ્ચ । નાન્તર્નિ:શેષકૃષ્ણશ્રિયમુદધિમિવ ધ્વાન્તરાશિં પિબન્સ્તા-દૌર્વઃ પૂર્વોડપ્યપૂર્વોડગ્નિરિવ ભવદઘપ્લુષ્ટયેડર્કાવભાસઃ ॥ ૩૫॥ ગન્ધર્વૈર્ગદ્યપદ્યવ્યતિકરિતવચોહૃદ્યમાતોદ્યવાદ્યૈ-રાદ્યૈર્યો નારદાદ્યૈર્મુનિભિરભિનુતો વેદવેદ્યૈર્વિભિદ્ય I var વીતવેદ્યૈર્વિવિદ્ય, વેદવિદ્ભિર્વિભિદ્ય આસાદ્યાપદ્યતે યં પુનરપિ ચ જગદ્યૌવનં સદ્ય ઉદ્ય-મ્રદ્દયોતો દ્યોતિતદ્યૌર્ઘતુ દિવસકૃતોડસાવવદ્યાનિ વોડદ્ય II ૩૬ II

આવાનૈશ્વન્દ્રકાન્તૈશ્યુતતિમિરતયા તાનવાત્તારકાણા- var આવાન્તૈઃ મેણાકુાલોકલોપાદુપહતમહસામોષધીનાં લયેન l આરાદુત્પ્રેક્ષ્યમાણા ક્ષણમુદયતટાન્તર્હિતસ્યાહિમાંશો-રાભા પ્રાભાતિકી વોડવતુ ન તુ નિતરાં તાવદાવિર્ભવન્તી ॥ ૩૭॥

સાનૌ સા નૌદયે નારુણિતદલપુનર્યોવનાનાં વનાના- var લસદ્યૌવનાનાં માલીમાલીઢપૂર્વા પરિહૃતકુહરોપાન્તનિમ્ના તિનમ્ના ! ભા વોડભાવોપશાન્તિં દિશતુ દિનપતેર્ભાસમાના સમાના-રાજી રાજીવરેણોઃ સમસમયમુદેતીવ યસ્યા વયસ્યા !! ૩૮!!

ઉજ્જમ્ભામ્ભોરુહાણાં પ્રભવતિ પયસાં યા શ્રિયે નોષ્ણતાયૈ પુષ્ણાત્યાલોકમાત્રં ન તુ દિશતિ દૃશાં દૃશ્યમાના વિધાતમ્ । પૂર્વાદ્રેરેવ પૂર્વં દિવમનુ ચ પુનઃ પાવની દિજ્મુખાના- var ततः મેનાંસ્યૈની વિભાસૌ નુદતુ નુતિપદૈકાસ્પદં પ્રાક્તની વઃ ॥ ૩૯॥

અસ્તાદ્રીશોત્તમાડ્ગે શ્રિતશશિનિ તમઃકાલકૂટે નિપીતે યાતિ વ્યક્તિં પુરસ્તાદરુણકિસલયે પ્રત્યુષઃપારિજાતે I ઉદ્યન્ત્યારક્તપીતામ્બરવિશદતરોદ્વીક્ષિતા તીક્ષ્ણભાનો- var રુચિરતરોદ્રીક્ષિતા var તીવ્રભાસઃ ર્લક્ષ્મીર્લક્ષ્મીરિવાસ્તુ સ્કુટકમલપુટાપાશ્રયા શ્રેયસે વઃ II ૪૨ II var પુટોપાશ્રય નોદન્વાગ્જન્મભૂમિર્ન તદુદરભુવો બાન્ધવાઃ કૌસ્તુભાદ્યા યસ્યાઃ પદ્મં ન પાણૌ ન ચ નરકરિપૂરઃસ્થલી વાસવેશ્મ I તેજોરૂપાપરૈવ ત્રિષુ ભુવનતલેષ્વાદધાના વ્યવસ્થાં var ત્રિભુવનભવને સા શ્રીઃ શ્રેયાંસિ દિશ્યાદશિશિરમહસો મણડલાગ્રોદ્ગતા વઃ II ૪૩ II

II ઇતિ દ્યુતિવર્ણનમ્ II var તેજોવર્ણનમ્

ર્વાહાનાં વ્યસ્યતાદ્વઃ સમમસમહરેર્હેષિતં કલ્મષાણિ ॥ ૪૮॥

ધુન્વન્તો નીરદાલીર્નિજરુચિહરિતાઃ પાર્શ્વયોઃ પક્ષતુલ્યા-

II અથ અશ્વવર્ણનમ્ II

રક્ષન્ત્વક્ષુણ્ણહેમોપલપટલમલં લાઘવાદુત્પતન્તઃ પાતડગાઃ પડગ્વવજ્ઞાજિતપવનજવા વાજિનસ્તે જગન્તિ 1 યેષાં વીતાન્યચિહ્નોન્નયમપિ વહતાં માર્ગમાખ્યાતિ મેરા-વદ્યન્નદામદીપ્તિર્ધમણિમણિશિલાવેદિકાજાતવેદાઃ ॥ જ ॥ પ્લુષ્ટાઃ પૃષ્ઠેંડશુપાતૈરતિનિકટતયા દત્તદાહાતિરેકૈ-રેકાહાક્રાન્તકૃત્સ્નિત્રિદિવપથપૃથુશ્વાસશોષાઃ શ્રમેણ ! તીવ્રોદન્યાસ્ત્વરન્તામહિતવિહતયે સમયઃ સપ્તસપ્તે-રભ્યાશાકાશગડ્ગાજલસરલગલાવાડ્નતાગ્રાનના વઃ ॥ ૪૫ ॥ var ગલવર્જિતાગ્રાનનાઃ મત્વાન્યાન્પાર્શ્વતોડશાન્ સ્ફટિકતટદૃષદૃષ્ટદેહા દ્રવન્તી વ્યસ્તેડહન્યસ્તસંધ્યેયમિતિ મૃદુપદા પદ્મરાગોપલેષુ 1 સાદૃશ્યાદૃશ્યમૂર્તિર્મરકતકટકે ક્લિષ્ટસૂતા સુમેરો-ર્મૂર્ધન્યાવૃત્તિલબ્ધધ્રુવગતિરવતુ બ્રધ્નવાહાવલિર્વઃ II ૪૬ II var દ્રુત હેલાલોલં વહન્તી વિષધરદમનસ્યાગ્રજેનાવકૃષ્ટા સ્વર્વાહિન્યાઃ સુદૂરં જનિતજવજયા સ્થન્દનસ્ય સ્યદેન 1 નિર્વ્યાજં તાયમાને હરિતિમનિ નિજે સ્ફીતફેનાહિતશ્રી- var સ્ફીતફેનાસ્મિતશ્રીઃ રશ્રેયાંસ્યશ્રપઙ્ક્તિઃ શમયતુ યમુનેવાપરા તાપની વઃ ॥ ૪૭॥ માર્ગોપાન્તે સુમેરોર્નુવતિ કૃતનતૌ નાકધામ્નાં નિકાયે વીક્ષ્ય વ્રીડાનતાનાં પ્રતિકુહરમુખં કિંનરીણાં મુખાનિ ! સૂતેડસ્યત્યપીષજ્જડગતિ વહતાં કંધરાર્ધૈર્વલદ્ભિ- var કંધરાગ્રૈઃ

સ્તાલૂત્તાનૈઃ ખલીનૈઃ ખચિતમુખરુચશ્ચોતતા લોહિતેન **!** ઉડ્ડીયેવ વ્રજન્તો વિયતિ ગતિવશાદર્કવાહાઃ ક્રિયાસુઃ ક્ષેમં હેમાદ્રિહ્દદ્યદ્રુમશિખરશિરઃશ્રેણિશાખાશુકા વઃ ॥ ૪૯॥

II ઇત્યશ્ચવર્ણનમ્ II

II અથ અરુણવર્ણનમ્ II

પ્રાતઃ શૈલાગ્રરડ્ગે રજનિજવનિકાપાયસંલક્ષ્યલક્ષ્મી-વિક્ષિપ્તાપૂર્વપુષ્પાગ્જલિમુડુનિકરં સૂત્રધારાયમાણઃ ! યામેષ્વફ્રેષ્વિવાહ્ષઃ કૃતરુચિષુ ચતુર્ષ્વેવ જાતપ્રતિષ્ઠા- var યાતઃ પ્રતિષ્ઠાં મવ્યાત્પ્રસ્તાવયન્વો જગદટનમહાનાટિકાં સૂર્યસૂતઃ !! ૫૦ !! આક્રાન્ત્યા વાહ્યમાનં પશુમિવ હરિણા વાહકોડગ્ર્યો હરીણાં ભ્રામ્યન્તં પક્ષપાતાજીગતિ સમરુચિઃ સર્વકર્મેકસાક્ષી ! શત્રું નેત્રશ્રુતીનામવજયતિ વયોજયેષ્ઠભાવે સમેડપિ સ્થામ્નાં ધામ્નાં નિધિર્યઃ સ ભવદઘનુદે નૂતનઃ સ્તાદનૂરુઃ !! ૫૧ !! દત્તાર્ઘેદ્દરનમ્રૈર્વિયતિ વિનયતો વીક્ષિતઃ સિદ્ધસાર્થેઃ var સિદ્ધસાર્ધ્યૈઃ

મુગ્ચન્નશ્મીન્દિનાદૌ દિનગમસમયે સંહરંશ્ચ સ્વતન્ત્ર-સ્તોત્રપ્રખ્યાતવીર્યોડવિરતહિરપદાક્રાન્તિબદ્ધાભિયોગઃ I var વિતત કાલોત્કર્ષાલ્લઘુત્વં પ્રસભમધિપતૌ યોજયન્યો દ્વિજાનાં સેવાપ્રીતેન પૂષ્ણાત્મસમ ઇવ કૃતસ્ત્રાયતાં સોડરુણો વઃ II પ3 II var સ્વસમ શાતઃ શ્યામાલતાયાઃ પરશુરિવ તમોડરણયવહ્નેરિવાર્ચિઃ var દાહે દવાભઃ પ્રાચ્યેવાત્રે ત્રહીતું ત્રહકુમુદવનં પ્રાગુદસ્તોડત્રહસ્તઃ I var પ્રાચીવાત્રે, ત્રહકુમુદરુચિં ઐક્ષ્યં ભિન્દન્યુંભૂમ્યોરવિષ્ઠરિવ વિધાતેવ વિશ્વપ્રબોધે વાહાનાં વો વિનેતા વ્યપનયતુ વિપન્નામ ધામાધિપસ્ય II પ૪ II પૌરસ્ત્યસ્તોયદર્તોઃ પવન ઇવ પતત્યાવકસ્યેવ ધૂમો var પતન્ વિશ્વસ્યેવાદિસર્ગઃ પ્રણવ ઇવ પરં પાવનો વેદરાશેઃ સંધ્યાનૃત્યોત્સવેચ્છોરિવ મદનરિપોર્નિન્દિનાન્દીનિનાદઃ સૌરસ્યાગ્રે સુખં વો વિતરતુ વિનતાનન્દનઃ સ્થન્દનસ્ય II ૫૫ II var સ્થન્દનો વઃ પર્યાપ્તં તપ્તચામીકરકટકતટે શ્વિષ્ટશીતેતરાંશા-વાસીદત્સ્યન્દનાશ્વાનુકૃતિમરકતે પદ્મરાગાયમાણઃ I var અશ્વાનુકૃતમરકતે યઃ સોત્કર્ષાં વિભૂષાં કુરુત ઇવ કુલક્ષ્માભૃદીશસ્ય મેરો-રેનાંસ્યક્ષાય દૂરં ગમયતુ સ ગુરુઃ કાદ્રવેયદ્વિષો વઃ II ૫૬ II

નીત્વાશ્વાન્સમ કક્ષા ઇવ નિયમવશં વેત્રકલ્પપ્રતોદ- var કક્ષ્યા સ્તૂર્ણ ધ્વાન્તસ્ય રાશાવિતરજન ઇવોત્સારિતે દૂરભાજિ ! પૂર્વં પ્રષ્ઠો રથસ્ય ક્ષિતિભૃદધિપતીન્દર્શયંસ્ત્રાયતાં વ-સ્ત્રૈલોક્યાસ્થાનદાનોદ્યતદિવસપતેઃ પ્રાક્પ્રતીહારપાલઃ ॥ ૫૭॥

વિજિગ્જાતં વિકાસીક્ષણકમલવનં ભાસિ નાભાસિ વક્ષે! var નો ભાસિ તાતં નત્વાશ્વપાર્શ્વાત્રય યમ! મહિષં રાક્ષસા વીક્ષિતાઃ સ્થ ! સપ્તીન્સિગ્ચ પ્રચેતઃ! પવન! ભજ જવં વિત્તપાવેદિતસ્ત્વં વન્દે શર્વેતિ જલ્પન્પ્રતિદિશમધિપાન્પાતુ પૂષ્ણોડગ્રણીર્વઃ ॥ ૫૮॥

પાશાનાશાન્તપાલાદરુણ વરુણતો મા ગ્રહીઃ પ્રગ્રહાર્થં તૃષ્ણાં કૃષ્ણસ્ય ચક્રે જહિહિ નહિ રથો યાતિ મે નૈકચક્રઃ l યોક્તું યુગ્યં કિમુચ્ચૈઃશ્રવસમભિલષસ્યષ્ટમં વૃત્રશત્રો- var ત્વાષ્ટ્રશત્રોઃ સ્ત્યક્તાન્યાપેક્ષવિશ્વોપકૃતિરિવ રવિઃ શાસ્તિ યં સોડવતાદ્ગઃ ll પહ ll

II અથ રથવર્ણનમ્ II

પીનોરઃપ્રેરિતાભ્રૈશ્વરમખુરપુટાગ્રસ્થિતૈઃ પ્રાતરદ્રા-

વાદીર્દ્ધાડ્ગૈરુદસ્તો હરિભિરપગતાસડ્ગનિઃશબ્દચક્રઃ l ઉત્તાનાનૂરુમૂર્ધાવનતિહઠભવદ્વિપ્રતીપપ્રણામઃ પ્રાહ્ને શ્રેયો વિધત્તાં સવિતુરવતરન્વ્યોમવીથીં રથો વઃ ll કર ll var પ્રેયો ધ્વાન્તૌદ્યધ્વંસદીક્ષાવિધિપટુ વહતા પ્રાક્સહસ્રં કરાણા- var વિધિગુરુ દ્રાક્સહસ્રં મર્યમ્ણા યો ગરિમ્ણઃ પદમતુલમુપાનીયતાધ્યાસનેન l સ શ્રાન્તાનાં નિતાન્તં ભરમિવ મરુતામક્ષમાણાં વિસોઢું સ્કન્ધાત્સ્કન્ધં વ્રજન્વો વૃજિનવિજિતયે ભાસ્વતઃ સ્થન્દનોડસ્તુ ll કરી!

યોક્ત્રીભૂતાન્યુગસ્ય ગ્રસિતુમિવ પુરો દન્દશૂકાન્દધાનો દ્વેધાવ્યસ્તામ્બુવાહાવલિવિહિતબૃહત્પક્ષવિક્ષેપશોભઃ I સાવિત્રઃ સ્યન્દનોડસૌ નિરતિશયરયપ્રીણિતાનૂરુરેનઃ-ક્ષેપીયો વો ગરુત્માનિવ હરતુ હરીચ્છાવિધેયપ્રચારઃ II દજ II

એકાહેનૈવ દીર્ઘાં ત્રિભુવનપદવીં લડ્ઘયન્ યો લિઘષ્ઠઃ var કૃસ્ત્નાં પૃષ્ઠે મેરોર્ગરીયાન્ દલિતમણિદૃષત્ત્વિંષિ પિંષગ્શિરાંસિ ! સર્વસ્થૈવોપરિષ્ઠાદથ ચ પુનરધસ્તાદિવાસ્તાદ્રિમૂર્ન્ધિ બ્રધ્નસ્થાવ્યાત્સ એવં દુરિધિગમપરિસ્પન્દનઃ સ્થન્દનો વઃ !! ૬૫ !!

ધૂર્ધ્વસ્તાગ્યગ્રહાણિ ધ્વજપટપવનાન્દોલિતેન્દૂનિ દૂરં var દૂરાત્ રાહૌ ગ્રાસાભિલાષાદનુસરતિ પુનર્દત્તચક્રવ્યથાનિ ! શ્રાન્તાશ્વશાસહેલાધુતવિબુધધુનીનિર્ઝરામ્ભાંસિ ભદ્રં દેયાસર્વો દવીયો દિવિ દિવસપતેઃ સ્થન્દનપ્રસ્થિતાનિ ॥ ૬૬॥

અક્ષે રક્ષાં નિબધ્ય પ્રતિસરવલયૈર્યોજયન્ત્યો યુગાગ્રં ધૂઃસ્તમ્ભે દગ્ધધૂપાઃ પ્રહિતસુમનસો ગોચરે કૂબરસ્ય ! ચર્ચાશ્ચક્રે ચરન્ત્યો મલયજપયસા સિદ્ધવધ્વસ્ત્રિસંધ્યં var ચર્ચા વન્દન્તે યં દ્યુમાર્ગે સ નુદતુ દુરિતાન્યંશુમત્સ્યન્દનો વઃ ॥ ૬૭॥

ઉત્કીર્ણસ્વર્ણરેણુદ્ધૃતખુરદિલતા પાર્શ્વયોઃ શશ્ચદશ્ચૈ- var રેણુર્દ્ધૃત રશ્નાન્તભ્રાન્તચક્રક્રમનિખિલમિલન્નેમિનિમ્ના ભરેણ ! મેરોર્મૂર્ધન્યદાં વો વિઘટયતુ રવેરેકવીથી રથસ્ય સ્વોષ્મોદક્તામ્બુરિક્તપ્રકટિતપુલિનોદ્ધૃસરા સ્વર્ધુનીવ !! ૬૮ !! var સ્વોષ્મોદસ્તામ્બુ નન્તું નાકાલયાનામનિશમનુયતાં પદ્ધિતઃ પડ્કિત્તરેવ var ઉપયતાં ક્ષોદો નક્ષત્રરાશેરદયરયમિલચ્ચક્રપિષ્ટરય ધૂલિઃ ! હેષદ્ભાદો હરીણાં સુરશિખરિદરીઃ પ્રયક્ષેમિનાદો var નાદો યસ્યાવ્યાત્તીવ્રભાનોઃ સ દિવિ ભુવિ યથા વ્યક્તચિક્ષો રથો વઃ ॥ ૬૯॥

નિઃસ્પન્દાનાં વિમાનાવલિવિતતિદવાં દેવવૃન્દારકાણાં var વિવિતિદશા વૃન્દૈરાનન્દસાન્દ્રોદ્યમમપિ વહતાં વિન્દતાં વિન્દિતું નો l મન્દાિકન્યામમન્દઃ પુલિનભૃતિ મૃદુર્મન્દરે મન્દિરાભે var મન્દરાભે મન્દાર્રૈર્મણ્ડિતારં દધદરિ દિનકૃત્સ્યન્દનઃ સ્તાન્મુદે વઃ ॥ ૭૦॥

ચક્રી ચક્રારપડ્ક્તિં હરિરિપ ચ હરીન્ ધૂર્જિટિધૂર્ધ્વજાન્તા-નક્ષં નક્ષત્રનાથોડરુણમપિ વરુણઃ કૂબરાગ્રં કુબેરઃ ! રંહઃ સંઘઃ સુરાણાં જગદુપકૃતયે નિત્યયુક્તસ્ય યસ્ય સ્તૌતિ પ્રીતિપ્રસન્નોડન્વહમહિમરુચેઃ સોડવતાત્સ્યન્દનો વઃ ॥ ૭૧॥ var રુચ નેત્રાહીનેન મૂલે વિહિતપરિકરઃ સિદ્ધસાધ્યૈર્મરુદ્ભિઃ પાદોપાન્તે સ્તુતોડલં બલિહરિરભસાકર્ષણાબદ્ધવેગઃ । ભ્રામ્યન્વ્યોમામ્બુરાશાવશિશિરિકિરણસ્યન્દનઃ સંતતં વો દિશ્યાલ્લક્ષ્મીમપારામતુલિતમહિમેવાપરો મન્દરાદ્રિઃ ॥ ૭૨॥ var અતુલ્યાં ॥ ઇતિ રથવર્ણનમ્ ॥

II અથ મણ્ડલવર્ણનમ્ II

યજ્જ્યાયો બીજમહ્નામપહતિતિમિરં ચક્ષુષામગ્જનં ય- var જ્યાયો યદ્વીજમહ્નામપહૃત દ્વારં યન્મુક્તિભાજાં યદખિલભુવનજ્યોતિષામેકમોકઃ ! યદ્મૃષ્ટ્યમ્ભોનિધાનં ધરણિરસસુધાપાનપાત્રં મહદ્ય- દ્વિશ્યાદીશસ્ય ભાસાં તદધીકલમલં મડ્ગલં મણ્ડલં વઃ ॥ ૭૩ ॥ var દેવસ્ય ભાનોઃ તદધિકમમલં મણ્ડલં મડ્ગલં વેલાવર્ધિષ્ણુ સિન્ધોઃ પય ઇવ ખિમવાર્ધોદ્ધતાગ્યત્રહોડુ સ્તોકોદ્ભિન્નસ્વચિહ્નપ્રસવિધ મધોરાસ્યમસ્યન્મનાંસિ । var મહાંસિ પ્રાતઃ પૂષ્ણોડશુભાનિ પ્રશમયતુ શિરઃશેખરીભૂતમદ્રેઃ પૌરસ્ત્યસ્યોદ્ધભસ્તિસ્તિમિતતમતમઃખણ્ડનં મણ્ડલં વઃ ॥ ૭૪ ॥ પ્રત્યુમસ્તમહેમોજ્જવલરુચિરચલઃ પદ્મરાગેણ યેન જ્યાયઃ કિંજલ્કપુગ્જો યદલિકુલશિતેરમ્બરેન્દીવરસ્ય । કાલવ્યાલસ્ય ચિહ્ન મહિતતમમહોમૂર્ન્ધિ રત્નં મહદ્ય- દીમાંશોઃ પ્રાતરવ્યાત્તદવિકલજગન્મણ્ડનં મણ્ડલં વઃ ॥ ૭૫ ॥

કસ્ત્રાતા તારકાણાં પતિત તનુરવશ્યાયબિન્દુર્યથેન્દ્ર-

ર્વિદ્રાણા દૃક્શ્મરારેરુરસિ મુરરિપોઃ કૌસ્તુભો નોદ્રભસ્તિઃ I વક્ષેઃ સાપક્ષ્વેવ દ્યુતિરુદયગતે યત્ર તન્મણ્ડલં વો માર્તણ્ડીયં પુનીતાિદ્વિ ભુવિ ચ તમાંસીવ મૃષ્ણન્મહાંસિ II ૭૬ II યત્પ્રાચ્યાં પ્રાક્થકાસ્તિ પ્રભવતિ ચ યતઃ પ્રાચ્યસાવુજ્જિહાના-દિદ્ધં મધ્યે યદક્ષો ભવતિ તતરુચા યેન ચોત્પાદ્યતેડહઃ I

દિદ્ધું મધ્યે યદહ્ષો ભવતિ તતરુચા યેન ચોત્પાદ્યતેડહઃ I યત્પર્યાયેણ લોકાનવતિ ચ જગતાં જીવિતં યચ્ચ તદ્ધો વિશ્વાનુત્રાહિ વિશ્વં સૃજદપિ ચ રવેર્મણ્ડલં મુક્તયેડસ્ત્ II ૭૭ II

શુષ્યન્ત્યૂઢાનુકારા મકરવસતયો મારવીણાં સ્થલીનાં યેનોત્તમાઃ સ્ફુટન્તસ્તિડિતિ તિલતુલાં યાન્ત્યગેન્દ્રા યુગાન્તે l var ચટિતિ તચ્ચણ્ડાંશોરકાણ્ડિત્રિભુવનદહનાશફુયા ધામ ફચ્છાત્ var ફત્સનં સંહૃત્યાલોકમાત્રં પ્રલઘુ વિદધતઃ સ્તાન્મુદે મણ્ડલં વઃ ll ૭૮ ll var આહૃત્યાલોકમાત્રં પ્રતનુ ઉદ્યદ્યૂદ્યાનવાપ્યાં બહુલતમતમઃપફુપૂરં વિદાર્ય var બહલ પ્રોદ્ભિન્નં પત્રપાર્શ્વેષ્વવિરલમરુણચ્છાયયા વિસ્ફુરન્ત્યા l કલ્યાણાનિ ક્રિયાદ્વઃ કમલમિવ મહન્મણ્ડલં ચણ્ડભાનો- var ચણ્ડરશ્મેઃ રન્વીતં તૃમિહેતોરસફદલિકુલાકારિણા રાહુણા યત્ ll ૭૯ ll

ચક્ષુર્દક્ષિદ્ધિયો યન્ન તુ દહિત પુરઃ પૂરયત્યેવ કામં var ન દહિત નિતરાં પુનઃ નાસ્તં જુષ્ટં મરુદ્ભિર્યદિહ નિયમિનાં યાનપાત્રં ભવાબ્ધૌ ! યદ્ગીતશ્રાન્તિ શશ્ચદ્ભમદિપ જગતાં ભ્રાન્તિમભ્રાન્તિ હન્તિ બ્રધ્નસ્યાખ્યાદ્વિરુદ્ધક્રિયમથ ચ હિતાધાયિ તન્મણ્ડલં વઃ ॥ ८०॥

II ઇતિ મણ્ડલવર્ણનમ્ II

II અથ સૂર્યવર્ણનમ્ II

 તપ્તાંશુસ્તત્પરીક્ષાપર ઇવ પરિતઃ પર્યટન્હાટકાદ્રિમ્ ॥ ૮૨॥

નો શુષ્કં નાકનદ્યા વિકસિતકનકામ્ભોજયા ભ્રાજિતં તુ var કનકામ્ભોરુહા

પ્લુષ્ટા નૈવોપભોગ્યા ભવતિ ભૃશતરં નન્દનોદ્યાનલક્ષ્મીઃ I

નો શર્ુગાણિ દ્રતાનિ દ્રતમમરગિરેઃ કાલધૌતાનિ ધૌતા-

નીદ્ધું ધામ દ્યુમાર્ગે મ્રદયતિ દયયા યત્ર સોડર્કોડવતાદ્ધઃ ॥ ૮૩॥

ધ્વાન્તસ્યૈવાન્તહેતુર્ન ભવતિ મલિનૈકાત્મનઃ પાપ્મનોડપિ

પ્રાક્પાદોપાન્તભાજાં જનયતિ ન પરં પડ્ડજાનાં પ્રબોધમ્ I

કર્તા નિઃશ્રેયસાનામપિ ન તુ ખલુ યઃ કેવલં વાસરાણાં

સોડવ્યાદેકોદ્યમેચ્છાવિહિતબહુબૃહદ્ધિશ્વકાર્યોડર્યમા વઃ ॥ ૮૪॥

લોટઁલ્લોષ્ટાવિચેષ્ટઃ શ્રિતશયનતલો નિઃસહીભૃતદેહઃ

સંદેહી પ્રાણિતવ્યે સપદિ દશ દિશઃ પ્રેક્ષમાણોડન્ધકારાઃ !

નિઃશ્વાસાયાસનિષ્ઠઃ પરમપરવશો જાયતે જીવલોકઃ var ચિરતરવશો

શોકેનેવાન્યલોકાન્દયકૃતિ ગતે યત્ર સોડર્કોડવતાદ્વઃ II ૮૫ II var લોકાભ્યદય

ક્રામઁલ્લોલોડપિ લોકાઁસ્તદુપકૃતિકૃતાવાશ્રિતઃ સ્થૈર્યકોટિં

નૃણાં દૃષ્ટિં વિજિહ્માં વિદધદૃપિ કરોત્યન્તરત્યન્તભદ્રામ્ ।

યસ્તાપસ્યાપિ હેતુર્ભવતિ નિયમિનામેકનિર્વાણદાયી

ભૂયાત્સ પ્રાગવસ્થાધિકતરપરિણામોદયોડર્કઃ શ્રિયે વઃ ॥ ૮૬॥

વ્યાપન્નર્તુર્ન કાલો વ્યભિચરતિ ફલં નૌષધીર્વૃષ્ટિરિષ્ટા

નૈષ્ટૈસ્તૃપ્યન્તિ દેવા ન હિ વહતિ મરુન્નિર્મલાભાનિ ભાનિ I

આશાઃ શાન્તા ન ભિન્દન્ત્યવધિમુદધયો બિભ્રતિ ક્ષ્માભૃતઃ ક્ષ્માં

યસ્મિંસ્ત્રૈલોક્યમેવં ન ચલતિ તપતિ સ્તાત્સ સૂર્યઃ શ્રિયે વઃ ॥ ૮૭॥

કૈલાસે કૃત્તિવાસા વિહરતિ વિરહત્રાસદેહોઢકાન્તઃ

શ્રાન્તઃ શેતે મહાહાવધિજલધિ વિના છદ્મના પદ્મનાભઃ **I**

યોગોદ્યોગૈકતાનો ગમયતિ સકલં વાસરં સ્વં સ્વયમ્ભૂ-

ર્ભૂરિત્રૈલોક્યાચિન્તાભૃતિ ભુવનવિભૌ યત્ર ભાસ્વાન્સ વોડવ્યાત્ 🛙 ૮૮ 🛭

એતદ્યન્મણ્ડલં ખે તપતિ દિનકૃતસ્તા ઋચોડર્ચીષિ યાનિ

દ્યોતન્તે તાનિ સામાન્યયમપિ પુરુષો મણ્ડલેડણુર્યજુંષિ I

એવં યં વેદ વેદત્રિતયમયમયં વેદવેદી સમગ્રો

વર્ગઃ સ્વર્ગાપવર્ગપ્રકૃતિરવિકૃતિઃ સોડસ્તુ સૂર્યઃ શ્રિયે વઃ ॥ ૮૯॥

નાકૌકઃપ્રત્યનીકક્ષતિપટ્રમહસાં વાસવાગ્રેસરાણાં

સર્વેષાં સાધુ પાતાં જગદિદમદિતેરાત્મજત્વે સમેડિપ l યેનાદિત્યાભિધાનં નિરતિશયગુણૈરાત્મનિ ન્યસ્તમસ્તુ var ગુણેનાત્મનિ સ્તુત્યસ્ત્રૈલોક્યવન્દૌસ્ત્રિદશમુનિગણૈઃ સોંડશુમાન્ શ્રેયસે વઃ ll ૯૦ ll

ભૂમિં ધામ્રોડભિવૃષ્ટયા જગતિ જલમર્યી પાવનીં સંસ્મૃતાવ- var ધામ્રોડથ પ્યાગ્નેથીં દાહશક્ત્યા મુહુરપિ યજમાનાં યથાપ્રાર્થિતાર્થેઃ l var યજમાનાત્મિકાં લીનામાકાશ એવામૃતકરઘટિતાં ધ્વાન્તપક્ષસ્ય પર્વ-ણ્વેવં સૂર્યોડષ્ટભેદાં ભવ ઇવ ભવતઃ પાતુ બિભ્નત્સ્વમૂર્તિમ્ ll ૯૧ ll

પ્રાક્કાલોન્નિદ્રપદ્માકરપરિમલનાવિર્ભવત્પાદશોભો ભક્ત્યા ત્યક્તોરુખેદોદ્ગતિ દિવિ વિનતાસૂનુના નીયમાનઃ I સપ્તાશ્વાપ્તાપરાન્તાન્યધિકમધરયન્યો જગન્તિ સ્તુતોડલં દેવૈદેવઃ સ પાયાદપર ઇવ મુરારાતિરહ્નાં પતિર્વઃ II ૯૨ II

યઃ સ્રષ્ટાડપાં પુરસ્તાદચલવરસમભ્યુન્નતેર્હેતુરેકો લોકાનાં યસ્ત્રયાણાં સ્થિત ઉપરિ પરં દુર્વિલડ્ઘ્યેન ધામ્ના I var ચ ત્રયાણાં સદ્યઃ સિદ્ધ્યૈ પ્રસન્નદ્યુતિશુભચતુરાશામુખઃ સ્તાદ્વિભક્તો var શુચિ દ્વેધા ઇવાવિષ્કૃતકમલરુચિઃ સોડર્ચિષામાકરો વઃ II ૯૩ II

સાદ્રિદ્યૂર્વીનદીશા દિશતિ દશ દિશો દર્શયન્પ્રાગ્દૃશો યઃ var દ્રાક્ દૃશો સાદૃશ્યં દૃશ્યતે નો સદશશતદૃશિ ત્રૈદશે યસ્ય દેશે ! દીમાંશુર્વઃ સ દિશ્યાદશિવયુગદશાદર્શિતદ્વાદશાત્મા શં શાસ્ત્યશાંશ્ચ યસ્યાશયવિદતિશયાદૃત્તદશુકાશનાદ્યઃ ॥ ૯૪॥

તીર્થાનિ વ્યર્થકાનિ હૃદનદસરસીનિર્ઝરામ્ભોજિનીનાં નોદન્વન્તો નુદન્તિ પ્રતિભયમશુભશ્વભ્રપાતાનુબન્ધિ ! આપો નાકાપગાયા અપિ કલુષમુષો મજ્જતાં નૈવ યત્ર var સ્વર્ગાપગાયાઃ ત્રાતું યાતેડન્યલોકાન્ સ દિશતુ દિવસસ્યૈકહેતુર્હિતં વઃ ॥ ૯૫॥ var લોકં એતત્પાતાલપકુપ્લુતમિવ તમસૈવૈકમુદ્ગાઢમાસી-દપ્રજ્ઞાતાપ્રતર્જ્યં નિરવગતિ તથાલક્ષણં સુપ્તમન્તઃ ! યાદ્કસૃષ્ટેઃ પુરસ્તાત્રિશિ નિશિ સકલં જાયતે તાદૃગેવ ત્રૈલોક્યં યદ્વિયોગાદવતુ રવિરસૌ સર્ગતુલ્યોદયો વઃ ॥ ૯૬॥

દ્વીપે યોડસ્તાચલોડસ્મિન્ભવતિ ખલુ સ એવાપરત્રોદયાદ્રિ-ર્યા યામિન્યુજ્જવલેન્દુદ્યુતિરિહ દિવસોડન્યત્ર તીવ્રાતપઃ સા ! યદ્ધશ્યૌ દેશકાલાવિતિ નિયમયતો નો તુ યં દેશકાલા- var ન્ વવ્યાત્સ સ્વપ્રભુત્વાહિતભુવનહિતો હેતુરહ્નામિનો વઃ ॥ ૯૭॥

વ્યગ્રૈરગ્યગ્રહેન્દુગ્રસનગુરુ ભરૈનો સમગ્રૈરુદગ્રૈઃ var ગુરુતરૈઃ પ્રત્યગ્રૈરીષદુગ્રૈરુદયગિરિગતો ગોગણૈર્ગોરયન્ ગામ્ l

ઉદ્ગાઢાર્ચિર્વિલીનામરનગરનગગ્રાવગર્ભામિવાહ્ના-

મગ્રે શ્રેયો વિધત્તે ગ્લપયતુ ગહનં સ ગ્રહગ્રામણીર્વઃ ॥ ૯૮॥

યોનિઃ સામ્નાં વિધાતા મધુરિપુરજિતો ધૂર્જિટિઃ શંકરોડસૌ

મૃત્યુઃ કાલોડલકાયાઃ પતિરપિ ધનદઃ પાવકો જાતવેદાઃ l

ઇત્થં સંજ્ઞા ડવિત્થાદિવદમૃતભુજાં યા યદૃચ્છાપ્રવૃત્તા-

સ્તાસામેકોડભિધેયસ્તદનુગુણગુણૈર્યઃ સ સૂર્યોડવતાદ્વઃ II ૯૯ II var ગણૈઃ

દેવઃ કિં બાન્ધવઃ સ્યાત્પ્રિયસ્હ્રદથવાડડચાર્ય આહોસ્વિદર્યો var આર્યઃ

રક્ષા ચક્ષુર્નુ દીપો ગુરુરુત જનકો જીવિતં બીજમોજઃ !

એવં નિર્ણીયતે યઃ ક ઇવ ન જગતાં સર્વથા સર્વદાડસૌ var સર્વદાઃ

સર્વાકારોપકારી દિશતુ દશશતાભીષુરભ્યર્થિતં વઃ ॥ ૧૦૦ ॥

શ્લોકા લોકસ્ય ભૂત્યૈ શતમિતિ રચિતાઃ શ્રીમય્રેણ ભક્ત્યા

યુક્તશ્રૌતાન્પઠેદ્યઃ સફદપિ પુરુષઃ સર્વપાપૈર્વિમુક્તઃ I

આરોગ્યં સત્કવિત્વં મતિમતુલબલં કાન્તિમાયુઃપ્રકર્ષ

વિદ્યામૈશ્વર્યમર્થં સુતમપિ લભતે સોડત્ર સૂર્યપ્રસાદાત્ ॥ ૧૦૧॥

ઇતિ શ્રીમયુરકવિપ્રણીતં સૂર્યશતકં સમાપ્તમ્ I

Suryashatakam with Translation

સૂર્યશતકમ્ સાર્થમ્

Surya Satakam by Mahakavi Sri Mayura

Translated: P. R. Kannan

(Based on commentary published by Saraswati mahal, Thanjavur)

The rising Surya's rays are reddish because they carry the red colour of the plentiful Sindura on the temples of Airavata, the elephant of Indra, the enemy of Jambhasura (Indra is the head of the eastern quarter). Or, they have contacted the molten minerals on the slopes of Udayagiri. Or, they have been in touch with masses of blossoming reddish lotuses. May these fresh rays of Surya radiating the world light up your glory. (1)

Surya's rays open up masses of lotus buds because he wishes to attract Lakshmi's glance on his devotees - Lakshmi, who is resting inside the space of the lotus bud. Also Surya's rays are capable of destroying the misery of darkness, which is like Yama's face and which puts people down. May these bright rays of Surya like tender budding plant bestow auspiciousness on you all. (2)

Surya's rays fall equally inside lotuses, on mountains and sharp peaks and, the rays are of the same form at the beginning as well as end of the day. They continue without let in the courtyards of the three worlds and they hold high intensity $\Box$ of heat as if due to exhaustion of travel. May those rays protect you. (3)

When the cover of darkness is torn away, Surya, seeing living beings uncovered, quickly spreads, like a weaver, its hot rays in all ten directions forming a dense and pure covering like a cloth. May those rays bestow auspiciousness on you. (4)

Surya's rise in red colour in the early morning robs the Moon, the lord of foodgrains and herbs, of radiance, making the herbs in turn grieve and lose shine. Also these rays cause the shining Suryakantha stones melt and emit fire, as if welcoming Surya. The Udayagiri

stones look as if wet with blood on the wings of mountains having been cut off (by Indra in earlier times). May these intense rays of the copper red Surya remove your sins. (5)

Surya, with his hot rays, cures those suffering from severe illnesses like leprosy with wounds in nose, hands and feet, and loss of limbs, and making indistinct sounds and making deep sigh of grief, and restores them to normal health with complete limbs by removing their sins. Surya also relieves people of their mental sicknesses haunting them. Surya shows enormous compassion and continuous will to help the afflicted. May Surya, who is worshipped by groups of Siddhas through offerings of Argya, shower his sin-destroying rays quickly. (6)

Surya's rays assume at the beginning the state of Vamana, i.e. of short reach; later they expand and occupy the sky, the intermediate regions and fill all the ten directions, rescuing them from darkness, as Trivikrama saves Swarga from the jaws of Bali, the enemy of Devas. Thus Surya surpasses and laughs off Vishnu. May the rays of that Surya, who rides on green horses, remove all your miseries. (7)

Surya's rays confer splendid overflowing redness on Aruna, the charioteer. When the horses raise their heads, the rays look like the shine of red blood oozing out of the horses' mouths in the chariot, wounded by the bridle. They shower redness on the tops of the peaks of hills and look like crowns. May these expanding rays in the sky heralding the beginning of day bestow happiness on you. (8)

Surya's rays, in common with cows, bestow happiness on people by absorbing and discharging water (milk) at suitable times. In the forenoon Surya spreads his rays in various directions and recedes by evening. (Cows also give milk in morning and evening and graze in the forenoon and rest by evening.) May Surya's resplendent rays, the boat for fording people across the ocean of fear of Samsara causing long periods of misery, generate Supreme and unlimited love in the pure people. (9)

Surya's rays bestow Gnana, which is the only source of destruction of the bondage of Samsara, on those who fold their hands on their heads in prayer during Sandhya times, like fulfilling the wishes of masses of lotuses. May those rays become the effective Kalpaka trees for the huge masses of prayers in your minds and destroy your sins. (10)

Surya's rays become hand holding support and offer wealth at times of distress; they are the unique lamps for perceiving Truth and are the path leading to Amaravati, the city of Indra,

the lord of Devas; they are the cane striking the troubles entering the bodies of Yogis, who are intent on proceeding to Moksha. May the intense rays of Surya, which offer happiness during the onset of day, save you from sins. (11)

At the beginning Surya's rays act like the crest-ornament for the mountain, Udayagiri in the east for a few moments. They shower the women , i.e. directions with profuse Gorochana (bright yellow pigment) mixed waters. Chakravaka birds worship the rays with wide open eyes with great love (on being able to see their beloveds after a night of blindness). May the rays fulfill your ever new desires suitably. (12)

Surya is one glorious light; he is two eyes (for us) in all three worlds; he is praised by the four faced Brahma (seated in lotus); he is one of the five elements (Agni); he takes different forms in the six seasons; he is worshipped by Devas and the seven great Rishis and the eight directions; he attains novelty (being nava- nava also means nine) in the early morning. May the ten hundreds (thousands) of rays bestow auspiciousness. (13)

The poet brings out the glory of thousands of rays of Surya in terms of numbers one to ten in a masterful manner.

Surya's rays feel as if exhausted by constant movement and also as if dried by their own heat. As if roasted further in forest fires in summer, they drink water from earth in plenty and give out those waters during rainy season as if suffering from dropsy. Hence during winter the rays lose their intensity (vitality). May these rays destroy all inauspiciousness of yours. (14)

Surya's rays bestow on his wives, which are directions, very enchanting and sweet state. Thus happy, Surya is decorated with a black patch at Sunrise. His lotus like face gradually blossoms in joy and the black patch, which is like his moustache, also grows. May these rays remove your blemishes and confer happiness on you. (15)

On seeing rising Surya's radiance, Shiva, whose banner is bull, suspects that the shine of the moon on his head would be eliminated. Brahma is happy on Sunrise with the blossoming of his lotus seat (thus giving him a comfortable seat in the middle of the lotus). Krishna is afraid that Sun's rays would destroy his black form (like darkness). Shiva, Brahma and Vishnu praise Surya out of anxiety, happiness and fear. May the radiance of rising Surya's rays protect you. (16)

Surya's thousand rays render the sky wide and expanded, the ten directions lengthy, the oceans going inwards from their shores, and enlarge the vision of the various mountains, cities, trees etc. dotting the vast earth. At Sunrise the lotus pond takes a deep breath of relief and the world wakes up. May the rays destroy quickly your sins. (17)

Surya is free from setting or rising. He is capable of keeping his radiance everlasting and indestructible. Even being located in one place, he destroys darkness in the entire universe, like a lamp inside a house. He appears to move around the three worlds, thus lighting up knowledge of directions and time. May the rise of the intense rays of Surya rising in the quarter of Indra, i.e. east, bestow auspiciousness on you. (18)

The massive rays of Surya do not enter Nagaloka (Patala) out of compassion for serpents, who are soft like the lotus stem. Also they do not light up the other side of Lokaloka Parvata just to keep the meaning of its name intact. (Loka means that which is seen and Aloka means that which is not seen). They, out of their own volition, have limited their extent of sweep in the limits of sky owing to fear of breaking the upper boundary of Brahmanda. May those rays protect you. (19)

Under the progression of Surya's rays, it is not only day time that does not become black . Once darkness departs (on Sunrise), even the corner of the world becomes white. The snowy mountain (Himachala) does not melt, but the moon disappears. The hands of Siddhas fold up in worship, also the growth of lily kingdom folds up. May the morning Surya, who can be seen, bestow on you more than what you desire. (20)

Surya's brilliance does not take away the radiance of lotuses, on the other hand it increases their enchantment. It does not brook the radiance of stars (Tara), it always masks their shine. But in the case of pupils of our eyes (also called Tara, powered by Suryadevata), Surya always makes them shine. Our eyes can give us only a minute because they are closed immediately by the eyelashes, but Surya gives us an entire daytime. May such brilliance of Surya, which is the unique eye of the three worlds, destroy all your sins. (21)

Surya crosses the sky with great speed as if he wishes to touch the very cool dew waters of the night. Is he spreading his rays quickly in the eight directions for making the lotuses, which are at the tip of the trunks of elephants of the right quarters, bloom. Is Surya very quickly crossing the sky, which is indeed Vishnu's foot, because of shyness born out of

honour? May the effulgence of Surya burn away your sins. (22)

The wind, which can relentlessly break even mountains at the close of Kalpa, cannot disturb Surya (whereas oil lamp gets extinguished at the onset of wind).

In Surya's expanding effulgence, there is no dark lampblack unlike oil lamp. Light comes from Patanga (Surya), but unlike Patanga (the firefly), it does not lose its glow. May the light of Surya, the lamp for all islands (earth), bring you comfort. (23)

Surya's rays extend with same intensity in all directions (આશા) at Sunrise as well as Sunset; but our desires (આશા) in comparison, though extensive, keep reducing in intensity as they multiply. Surya never encounters any darkness in any corner; but our desires (અચ) are laced with darkness of untruth and trickery. May Surya's radiance (અચ) bestow on you fulfilment of your desires.(24)

Surya's rays conquer the light of stars (Tara) forcefully. (Guha, Shiva's son, conquered Tarakasura with his weapon of Shakti). They surpass Agni (RGG-i) shining like Chandra, sportingly. (Guha rides peacock - RGG-i with its shining moonshine like features as his vehicle). Surya gives the power of seeing to our eyes even in darkness (Andha). Guha pleases Shiva, the destroyer of Andhaka Asura. May the rising Surya bestow on you limitless splendour like another Guha. (25).

At Sunrise the setting Chandra's left over white shine can still be seen. Similarly the remnant of black coloured darkness is also there. The yellow coloured fragrant pollen dust from the just blossoming lotuses spreads in different directions. Then there is the red colour of the skyline of the east. Surya thus paints a multi coloured canvas in the entire world at Sunrise. May this Surya's brilliance grant your eyes unparalleled joy. (26)

Is the red colour at Sunrise due to the dust from Padmaraga (ruby) stones as the Sun travels across Sumeru mountain? Or is it because of the saffron coloured banner in Surya's chariot? Or is it the red colour of the madder in the plumes of the horses in his chariot? May Surya's radiance at dawn giving rise to such doubts in people's minds destroy your sins. (27)

Surya, who has just dawned, is not hot, nor has he exhibited his full form, but has pushed the night behind, the brilliance is yet to spread. May Surya's effulgence, spreading with a strong will from the skies to all directions, not rest till your desires are fulfilled. (28)

Surya's light is twofold, the exterior and the interior. The exterior is terribly hot, the interior is the cause of Moksha (refer to Gayatri mantra's bharga); it is all pervading, yet atomic; it is directly visible to eyes, but yet indirect (subtle); it is conducive to welfare here, but also hereafter; it is short-lived as well as eternal; it is well known to all in the world, but only a few yogis know the truth of it. May that Surya of twofold Light protect your exterior as well as interior. (29)

Gems shed lustre, when they become ornaments, given the use. Agni burns wood etc. Moon bestows joy by its coolness. Surya is the ornament of all the three worlds, it burns away sins and, by causing rains, it quickly generates much pleasure. Thus Surya, being one, does the work of many. May that unique effulgence of Surya protect you. (30)

The serpent of night has swallowed the world. Eyes are closed; ears have lost hearing; tongue has lost taste; the sense of smell is gone; the skin is incapable of its function, touch; mind is defunct; breath alone exists; lying on ground, the limbs are dysfunctional. The medicine of the rising Surya's glory raises the world from stupor. May it remove the ills of yours. (31)

At Sunrise, Surya removes the dew waters of the night; the Siddha medicine of collyrium stops the watering of eyes afflicted with eye disease. The redness of the morning associated with dawn is gradually removed with Sunrise; the redness of eyes and other irritations are removed with anointing of the Siddha medicine; clear vision ensues. The eye of the three worlds, Surya gives pleasant vision and is thus another ancient Siddha medicine for the eyes. May Surya kill quickly all your affliction. (32)

The rising Surya's radiance disgraces Indra, the killer of Jambhasura, in the eastern quarter, of which Indra is the lord. The red colour disgraces the whiteness of the moon. It makes lotuses gradually yawn while getting up from sleep, i.e. the lotuses blossom. Surya's radiance is ornament of the three worlds. May it cause your increased glory. (33)

The woman of night was eager to grow the tree of daytime in the garden of Udayagiri. She poured the water of Amrita from the pot of Chandra. As a result the seed of the tree of daytime grew into a tender sprout of red coral like hue (Surya). May the rays of the rising Surya, which shines like the tender sprout bring you much happiness. (34)

At Sunrise, Aruna's radiance is driving away darkness; there is redness like the shine of corals with a little bit of darkness still around. The shine of the star-gems is also

intermittent. The submarine fire exposes the radiance of the gems at the ocean base without any accompanying darkness in the absence of the reclining Vishnu. May this unparalleled fire of Surya in the east burn away your sins. (35)

At Sunrise, the entire world regains youth as it were. Surya is praised by Gandharvas through musical prose and poetry accompanied by musical instruments of different types (operated by fingers of hand) and by Munis who are knowers of Vedas like Narada and others. May that Surya's radiance destroy your sins. (36)

At Sunrise the moonstones stop dissolving under moon's rays; the light from stars in the sky starts diminishing; moon's shine is gone; the herbs which sprout in night have faded; the light from Udayagiri has started appearing. May this morning's radiance protect you. (37)

With the first rays of Surya, the sprouts of trees in the forest have acquired youth again; the sunlight goes into the crevices and exposes their depth. Like a female friend of that light, the pollens of lotuses emerge and shine. May the first light of Surya along with the female friend remove all negativity and lack of yours. (38)

With the initial light of Surya, lotuses blossom; the lotus ponds are therefore beautiful; the pond is not heated up and subjected to any trouble. Similarly it provides enough light for us to see, but it does not affect our vision. Surya rising from Udayagiri purifies that mountain first, followed by the sky and the eight quarters. May Surya's initial light, drawing praise, destroy your sins. (39)

If Brihaspati, the Guru of Devas, were to narrate the account of Surya, he is capable of teaching only the hard headed Indra, who breaks mountains. If we were to consider Brahma, his four mouths chant the same Veda in four different ways. He cannot chant the account of Surya without verbal blemish properly. The first light of Surya alone can describe the account of Surya. May that first light grow your intellect. (40)

It is only owing to a small part of the rising Surya's red brilliance in the morning that the following exhibit effulgent redness: the metals on the peaks of mountains, the tender shoots in trees, the heaps of corals in the ocean, the vermillion powders on the heads of the elephants of quarters, the golden blocks shining in the sky on the peaks of the Meru mountain. May that Surya's brilliance bestow auspiciousness on you. Translation (Copyright) by PR Kannan (41)

There is Lakshmi manifesting in the rising Surya. Chandra has set in the setting mountain, i.e. Shiva's head; the Kalakuta poison of darkness has been drunk. The rays of Surya look like the red tender shoots of Parijata tree (which also emerged from the Milk Ocean during churning). Then Lakshmi, i.e. Surya's rays, red coloured, wearing yellow attire, are seen in the blossoming lotuses much like Lakshmi, the consort of Vishnu. May that Lakshmi bring you prosperity. (42)ù

This Lakshmi i.e. Surya's light, unlike the other Lakshmi, Vishnu's consort, does not have ocean as place of birth; there are no siblings like Koustubha etc.; there are no lotuses in her hands; her abode is not Vishnu's (enemy of Narakasura) chest; of the form of brilliance, she maintains order in all three worlds (time control and hence conduct of rituals of dharma) (unlike the other Lakshmi who puffs up the pride of those who possess wealth and hence violate dharma). May this Lakshmi emerging from the hot effulgent orb of Surya bestow prosperity on you. (43)

Thus ends the description of Effulgence.

Now description of chariot horses.

As the horses of Surya's chariot go energetically jumping, Vayu's thought that the charioteer Aruna is lame and hence the chariot would not move fast went haywire. As Meru mountain is laid with gold blocks, no dust is raised. The Sunstones on both sides of the chariot's track are fired up and thus mark the path, though there is no other guide for the horses. May the rising Surya's rays protect you. (44)

The seven horses have their backs burnt by the hot rays of Surya falling on them from so near. They are thirsty and exhausted after traversing the three worlds in one day and pant heavily. They bend down with extended necks in order to drink the waters of Akasaganga. May those horses quickly remove all your negativities. (45)

The horses encounter the crystal rocks on the peaks of Meru mountain and looking at their reflected images in them, leap fast. When they see ruby rocks next, the sky becomes red by the reflected light and the horses think it is Sunset time. The horses then come across emerald rocks; the horses, also of green colour, are not seen; the charioteer is also exhausted. The horses keep moving on the path familiar to them owing to their daily travel. May the horses protect you. (46)

The horses move on happily pulled up by Aruna, the chrioteer, the elder brother of Garuda, the enemy of serpents. Similarly Yamuna river flows happily, pulled to new path by Balarama, the elder brother of Krishna, the subduer of Kaliya, the serpent. The horses gallop fast surpassing the flow of Akashaganga river, with the shadow of their gr colour lengthening, and frothing at the mouth. Yamuna flows in high speed, surpassing Ganga, with green shine and full of foam. Like Yamuna (Tapani, the daughter of Surya), may the row of horses of Surya (Tapani) destroy your miseries. (47)

As the chariot moves along Sumeru mountain, the groups of Devas worship Surya and bow their heads. The Kinnara (horse faced) women, emerging at that time from the caves of the mountain, bow their heads in bashfulness on seeing the horses of the chariot. The horses slow down and start looking backwards. The charioteer gets angry and reins in the horses, which are non-uniform and which uniformly make the neighing sound. May the neighing sound destroy your sins. (48)

The horses appear as if flying in the sky, making the clouds, which look like wings, tremble. Similarly when the green parrots on the branches of the tall trees fly, the clouds appear as if they are the green wings of the parrots. Like the red coloured beaks of the parrots, the horses have mouths red with blood oozing from the tight leashes. May the horses looking like the parrots bestow prosperity on you.(49)

Thus ends the description of the horses of the chariot.

Now description of Aruna the charioteer

In the morning Aruna the charioter, like a stage manager, in the stage of the peak of Sumeru mountain, slides the curtain of night and makes a splendid appearance. He takes the stars as flowers in his hands and performs the ritual offering at the beginning of the drama. He starts the 'Mahanatika', the great drama of going round this expansive universe in four 'yamas' like the four parts of a Mahanatika. May that Aruna protect you. Translation (Copyright) by PR Kannan (50)

Aruna is the propeller of the best horses, driving them fast. Garuda, his younger brother carries Hari and flies fast, flapping his wings (pakshapata). Aruna has equal vision, no favoritism (pakshapata). Both have equal radiance and carry Devatas who are the sole witness of all actions of beings. Garuda is the head of birds; Aruna is elder to him. Garuda is

the enemy of serpents which hear through their eyes. Aruna, who is lame, surpasses Garuda. He is the treasure of the universe and of all glories. He is ever new. May he destroy your sins. (51)

Aruna is offered Arghya in the sky with humility from distance by groups of Siddhas. He feels chill having drunk the moon's rays showering snowy waters in the morning. Heating up his body from behind by Surya and lighting up the directions in front, he shines like a man warming up in the fire of firewood in front with Sun at the back. May that charioteer of Surya help you in extraordinary ways. (52)

Surya respects Aruna as his equal. Surya lets out his rays (રશ્મિ) in the morning and shrinks them in the evening. Aruna loosens the reins (રશ્મિ) on his horses in the morning and tightens them in the evening. Surya's glory is well known through his praises (સ્તોત્ર), whereas Aruna is well known for employing his goad (તોત્ર) on his horses. Surya is keen on travelling constantly across the sky (હરિપદ); Aruna is constantly attentive to the horses' stride (હરિપદ). Surya surpasses Chandra, the head of stars (દિજ); Aruna is elder to Garuda, the head of birds (દિજ). May that Aruna protect you. (53)

Aruna's radiance appears as if it is that of the axe felling the 'shyama' plant of night; or is it the flame of fire for the forest of darkness; or is it the extended hands of Aruna for catching the group of planets in the front; or is it the dividing line between the earth and the sky, which appears undivided in the night; or is it Brahma waking up the universe from the sleep of ignorance. May that guide of the horses of Surya destroy all your miseries. (54)

Aruna is like wind ahead of rains in the rainy season; like smoke before fire is obtained (from Arani sticks); like Pranava, the purifying mantra of the Vedas, at the beginning of creation of the universe. The sound of the chariot of Aruna is like the joyful sound of Nandi (on his Maddala) happily heralding the Sandhya Tandava of Shiva, the enemy of Manmatha. Surya is like the rains, the fire, the created universe, and the dance of Shiva, which follow the wind, the smoke, the Pranava and the drum sound of Nandi. May that Aruna, the son of Vinata, bestow joy on you. (55)

In the valleys, shining like molten gold, of Meru mountain, the head of the seven Kula mountains, the green emerald coloured horses pull the chariot. Aruna, the ruby coloured charioteer, the elder brother of Garuda, the enemy of serpents, who are Kadru's offspring,

is like a splendid ornament against this green background. May Aruna remove your sins quickly. (56)

Aruna is like Surya's gatekeeper. Surya is the head of the world and his palace is the world, where seven enclosures, i.e. Kula mountains are situated. As Surya approaches his royal court, Aruna, like a gatekeeper, with staff in hand, guides him as he tackles the seven horses. He drives away the darkness, which is like ordinary people on the king's way and introduces the peaks of the seven Kula mountains like kings to Surya (his radiance) who gifts, as it were, those regions to those kings. May that gatekeeper Aruna protect you. (57)

Surya tells Aruna: O Aruna, do not grab the rope (Pasa) of Varuna for using as rein for the horses. Thinking that my chariot cannot run on one wheel, do not aspire for the Chakra of Vishnu. Do you like to put Uchchaisravas, the horse of Indra, the enemy of Vritrasura, as the eighth horse in my chariot? No need. I like to be of help to the world without seeking others' help. May Aruna, thus instructed by Surya, protect you. (58)

Aruna addresses the eight chiefs of quarters: Indra, with your (thousand) lotus eyes blossoming, you shine; Agni, your shine is now reduced; Yama, salute your father (Surya) and lead your buffalo vehicle away from the horses; Nirruti, Rakshasas should be vigilant; Varuna, bathe the seven horses; Vayu, attain proper speed; Kubera, that you are protecting wealth properly has been intimated; Isana (Sarva), my salutations to you. May Aruna, who is advancing, talking to the Lokapalas thus, protect you. (59)

In comparison with a wayfarer in Sun, Aruna does not faint, is not overcome by exhaustion and does not suffer from dryness of mouth, though he is scorched by the hot rays of Surya. He travels across the three worlds and determines the path of Surya. He takes the shade near at hand of the row of horses, green like emerald, like resting in garden. May Aruna remove your miseries.

The horses, though strong-legged, stop for a while, being unable to extricate their hooves from the sandy banks of Akashaganga; also while crossing the caves of Mountain they get stuck: further on seeing the emerald stones scattered on the way, they mistake them for grass and halt. Aruna prods the horses by shouting 'Hum'. May Aruna protect you. (61) Thus ends the description of Aruna

Now the description of Chariot

In the morning at Sunrise in Udayagiri, the horses push away the clouds with their large chests supported by the hooves of the rear legs in the front up position. In the absence of any object of friction on the path, the wheels of the chariot roll on without any noise. As the seat of the charioteer moves upwards owing to the horses' position, Aruna bends backwards to offer his respects to Surya. May the chariot appearing in the morning in the path of the sky bestow prosperity on you. (62)

Surya is determined to destroy darkness and is a master in that act with his thousands of rays. When such Surya sits in the chariot with his unmatched weight, there is no medium to travel carrying the weight other than the Vayu zone. The Vayumandala has seven divisions, આવહઃ, પ્રવઃ, વિવઃ, પરાવહઃ, સંવહઃ, ઇદ્વહઃ, and પર્વહઃ. Each of them gets exhausted by carrying the chariot and passes it on to the next section સ્કન્ધ. (This is like men carrying weight on their shoulders સ્કન્ધ by turns.) May the chariot of Surya destroy your sins. (63)

Chariot compared with Garuda. The images of serpents in the front of the chariot appear as if devouring the wind as it travels fast. The ropes tying the front beam to the rear appear like snakes in the mouth of Garuda. The dense clouds being shattered into two sections during the chariot movement appear like wings of Garuda. The speedy travel pleases Aruna. The chariot moves as willed by the horses (&R); Garuda moves as willed by Hari (&R). May the chariot destroy your sins. (64)

The chariot leaps across the long path of the three worlds in just one day. Is the chariot very light? But it crushes the heavy rocks of gems on the top of Meru mountain and scatters the powders. Further it goes on top of the highest peaks of Meru mountain and also on top of the Setting mountain Astadri which is low. May the chariot, whose movement is thus beyond our understanding, protect you. (65)

As the chariot starts with speed in the sky, the planets are scattered here and there by the cross beam. Chandra is moved up and down like in a cradle by the wind blowing across the banner tapestries. Rahu, who follows desirous of devouring Surya, is crushed by the wheels of the chariot. As the horses take deep breath, they create ripples in the flow of Akasaganga. May the chariot bestow auspiciousness on you. (66)

Siddha women worship the chariot during the three Sandhya times in the path of the sky. They tie the sacred thread of protection on the axle and Mangalasutras on the yoke. They

offer incense to the vertical support post and flowers at the front pole. They bathe the wheel with sandalwater. May that chariot of Surya remove your miseries. (67)

The dust of golden rocks on the Meru mountain broken by the hooves of the horses is scattered on the rut created by the wheel carrying the heavy load and running continuously. This rut is similar to the deep sandy beds of Akashaganga, dried up by the heat of Surya. May the rutty single path of the wheel of the chariot remove your sins. (68)

The line of Devas standing in worship itself forms the path of the chariot. The dust of stars getting crushed under the chariot wheel forms a wall of haze behind the chariot like on earth. May the chariot causing echo in the caves of Meru mountain of the neighing sound of the horses pulling the heavy chariot and the thundering sound of the chariot protect you. (69)

The row of vimanas of Devas, who desire to salute Surya happily and make effort, remains stagnant owing to the high speed of Surya's chariot; Devas are unable to salute. The chariot is speedy while crossing the sandy beds of Mandakini river; but slow while crossing the caves (houses) of Mandara mountain. May the chariot decorated with Mandara flowers bring you happiness. (70)

Devas worship the chariot parts with love and happiness every day. Vishnu praises the wheel; Indra, the horses; Shiva, the end of banners fixed on the yoke; Chandra, the lord of stars, the axle; Varuna, Aruna; Kubera, the end of the pole on front; Devas, the speed of the chariot. May the chariot of such glory protect you. (71)

Comparison of Surya's chariot with Mandara mountain. The chariot is tied up at the bottom by Aruna. Mandara mountain is tied round by Vasuki, the head of serpents. Both are highly worshipped by Siddhas, Sadhyas and Maruts at the foot. The chariot is pulled by strong horses with speed; the mountain is pulled by the lords Hari and Mahabali. The chariot churns the space of the sky, whereas the Mandara mountain churns the (Milk) ocean. The mountain caused Lakshmi to appear. May Surya's chariot, like Mandara mountain, of unparalleled glory, bestow wealth on you. (72)

Thus ends the description of Surya's chariot.

Now description of the orb.

The orb of Surya is the glorious cause of daytime; it is the collyrium for eyes, removing darkness (blindness). It is the gateway for Yogis attaining Mukti. It is the sole source of light for all the worlds. It is the receptacle of the nectarine essence of the earth and the basic cause of the waters of rains. May that perfect radiant orb of Iswara bestow auspiciousness on you. (73)

Sunrise grows the extent of time just as the sea waters grow on to the shores (at moonrise). The very little manifestation of Surya's rays hides the half- risen planets and stars. Like at the onset of spring season, the flowers blossom and people's minds are delighted. Surya is like an ornament to the peaks of Udayagiri and drives away darkness by force of his rays. May Surya remove your miseries. (74)

At Sunrise Udayagiri shines like molten gold studded with ruby gems. In the dark sky looking like cluster of bees, Surya appears like the filament of the blue lily flower. Surya also looks like the radiant gem at the head in the sky as well as symbol of the snake that is Time. May Surya's orb, the largest of planets in the universe and the greatest ornament in Space, protect you. (75)

When Surya rises, who is there to protect the (splendour of) stars; like dew drops, even the moon vanishes; the (third) eye (Agni) of Shiva, the enemy of Manmatha loses shine; so also the Koustubha gem on the chest of Vishnu, the enemy of Mura; Agni also loses radiance. May Surya's orb, which robs other luminous objects of their glory and destroys the darkness on earth as well as in the upper regions, purify you. (76)

As Surya's orb rises, we call that direction east. The time when Surya's orb shines, we call it daytime. Surya indeed protects the world; he is the very life of the world; he creates all necessities of the world and thus blesses the world. May that Surya's orb release you from this Samsara. (77)

At the close of Yugas, Surya's orb dries up the oceans and renders them into deserts. Further it causes huge and tall mountains to burst and turn into dust like 'sesame seed'. But, fearing the destruction of the world in an untimely manner, it does not exhibit its full potential in normal times and shows, out of compassion, a small part of its brilliance, just enough for the activities of the world. May that Surya's orb grant you happiness. (78)

The sky at Sunrise is like a pond in garden. Tearing the darkness of slush apart, the lotus of the bright Surya's orb blossoms. This lotus also attracts rows of honey- bees, which is Rahu, the shadow planet, which wishes to taste Surya. May that Surya's orb, like lotus, bestow auspiciousness on you. (79)

Surya as the eye of Shiva was hostile to Daksha and burnt Manmatha. But, when adored, Surya fulfills our desires. He is not harmed by Maruts; to Yogis, who have controlled their minds, he is the boat for travelling in the ocean of samsara. Though constantly on the move, he is free from tiresomeness and mental agitation and relieves people from perplexity (ignorance). Thus though his action is in contrast (at times) to his nature of work, he does good to the world. May that Surya protect you. (80)

Thus ends the description of Surya's orb.

Now description of Surya

At Sunrise, Siddhas praise Surya through hymns of Upanishadic truths; Devas praise through hymns as part of rituals like yagas laid down in Vedas and Shastras; Chaaranas through beautiful hymns of great poetry; Gandharvas through songs; heads of serpents again and again; Rakshasas by self-control; Sadhyas through Puja; great Munis worship with the greatest happiness in their minds; and great souls yearning for Moksha through Yoga. Thus praised by various groups according to their nature in the morning and worshipped by the entire universe, may Surya protect you. (81)

Surya goes round Meru mountain for testing the quality of gold in three ways, well established for gold testing - heating, breaking and rubbing. By going extremely close to the mountain, Surya subjects the gold to high heat. By the forceful beating of the gold by the hooves of the horses, the gold blocks get broken. Then the wheel of the chariot rolls continuously and rubs on the surface. May Surya, going round the golden Meru mountain, protect you. (82)

By Surya's heat, the Akashaganga river has not dried up; on the other hand it shines with blossomed golden lotuses. The splendour of the celestial garden Nandana has not dwindled; in fact it is charming with flowers and shoots and is highly enjoyed by the Devas. The golden peaks of Meru mountain have not melted away; but they shine brilliantly. Surya thus renders his powerful brilliance into gentle shine out of compassion. May that Surya protect you. (83)

Surya is the cause of removal not only of darkness, but also of the sins of devotees. He causes not just the blossoming of lotuses, but also the awakening of Jnana in those who worship at his feet. He makes not just days, but also gets the highest attainment of Moksha to his devotees. Surya makes just one effort, i.e. rising in the east, but achieves enormous good for the entire universe. May that Surya protect you. (84)

When Surya goes to rise in other worlds, darkness spreads in all ten directions. The group of living beings, with grief, rolls on the ground and becomes actionless like a stone; goes to bed; even one's own body becomes unbearable; even the presence of vital air becomes suspect; the living beings feel very low owing to exhaustion with heavy breathing; they feel entirely helpless; they realise the significance of Surya. May that Surya protect you. (85)

Surya is determined to do good to the world and keeps roaming in the sky with that purpose. Even when people turn their sights away from him, unable to bear his radiance, Surya does not ignore them and cultivates their minds. When ordinary people shy away from Surya because of heat, Yogis perform austerities in that heat, controlling their minds and bodies. Surya grants them Liberation from Samsara. May that Surya, who improves the state of his worshippers, grant you all splendour. (86)

If Surya does not follow the rhythmic order of creation, the world will suffer. As Surya keeps moving among Rashis systematically, seasons do not fail; trees bear fruit at the right time; rains occur unfailingly; yagas are performed in time; Devas get satisfied; wind blows; stars shine brightly; the quarters are all peaceful; oceans do not cross their boundaries; mountains bear the earth. May Surya, who thus protects the rhythm of the creator and regulates other forces also, grant you splendour. (87)

Surya performs actions with great concern for the welfare of the three worlds. Shiva (wearing the elephant hide) therefore sports with Parvati in Kailasa, having been united with him in half the body; Vishnu, exhausted, sleeps on the serpent bed in the ocean without worry; Brahma engages himself in Yoga with mind- control. May Surya, who thus performs creation, protection and absorption, with the Tridevas losing all worry, protect you. (88)

Surya is indeed the form of the three Vedas and the indwelling Paramatma. The orb of Surya, which emits heat in the sky, is Rigveda. The rays creating brilliance are Samaveda. Paramatma, the indweller in Surya as atom is Yajurveda. One who understands this purport

and worships Surya, looks at Surya as the form of three Vedas. Though Surya is the cause of granting Swarga and Moksha, he does not undergo any change. May that Surya grant you all wealth. (89)

Surya is Ashtamurthy, like Shiva. He is the ground for light and heat; he is of the form of water by showering rains; he is wind, pleasing even to thought; he is Agni as he burns away sins and miseries; like yajamana in yaga, Surya determines and provides the needs of the world; he is merged in the sky; on full moon day, he joins the moon and enjoys; as Surya, he has Shiva's abode in himself. May Surya, who like Shiva, bears these eight forms, protect you. (90)

Surya shines like Vishnu. Lakshmi, who rises earlier, massages Vishnu's feet and reddens them; lotuses, which blossom just before Sunrise, add red luminescence to Surya's rays. Garuda, son of Vinata, carries Vishnu such that Vishnu does not experience discomfort in his thighs; Aruna who is without thighs and legs, drives the chariot bearing all the pain of keeping the horses under control. When Vishnu travels on Garuda, he is very fast and all the worlds down below are pushed back in a second; when Surya's chariot is drawn by horses so fast, the worlds are seen at a very long distance down below. Devas worship both Vishnu and Surya. May Surya, who is like another Vishnu, protect you. (91)

Surya has divided himself into two - one, Surya and the other, Brahma. Surya establishes the world of beings by showering rains initially; Brahma too created waters first, so says Veda. Surya accords glory to Udayachala, the great mountain; Brahma too created very high mountains called Kulachalas first for stability of the earth. Surya shines with unobstructed brilliance at a great height over the three worlds; Brahma also shines in Satyaloka above the three worlds. Surya spreads his rays in all four directions so that all can benefit instantly; Brahma too is pleased to bless in four directions with his four faces. Surya opens up the lotuses and exposes their beauty; Brahma is born in lotus and adds lustre to it. May Surya, who, like Brahma, is the repository of brilliance, protect you. (92)

When Surya rises in the east, if you stand with your back to the east, Surya blesses you to see mountains, ground and rivers in all ten directions beautifully; but Devendra with his thousand eyes, cannot enjoy such a sight in Devaloka. Surya, with his twelve manifestations, at the time of end of yugas, destroys the world. Aruna, the elder brother of Garuda, the eater

of serpents, drives the chariot as per the wishes of Surya. May Surya of such glory grant auspiciousness to you. (93)

When Surya goes to other worlds for protecting them, the sacred water bodies like lakes, rivers, ponds, streams, lotus ponds etc. become useless (as one has to bathe only during daytime for merit). Oceans also do not remove sins causing one to fear being dropped into the depths of Naraka. Even celestial rivers (like Ganga) do not destroy the sins of those who bathe in them. May Surya, the only cause of day (and thus the cause of removal of sins by bathing in sacred waters), grant you wellbeing. (94)

When Surya is away, the situation in all three worlds is same as what it is prior to creation-completely dark, nightly, as if dirtied by the mire of Patala; nothing can be identified, inferred; no characteristics can be established; as if in sleep. Surya is therefore like the creator. May such Surya protect you. (95)

When Surya sets in one Dvipa, in Astagiri, the same mountain becomes Udayagiri in another Dvipa. When moon shines brightly in one place in the night, the night becomes day of intense heat in another place. Place and time are under the complete control of Surya; they do not control him at all. Surya does good to the world by exercising control and causing the day. May Surya protect you. (96)

Surya's rays are not uniform. Some are intense. They devour, as it were, the planets going forward, like Shukra and Chandra. Some rays are full; some are brilliant in front end only; some are new and intense; some are slightly harsh. From Udayagiri the rays render the earth pinkish. As Surya at Sunrise liquefies the golden Meru mountain's hills by his high brilliance at close quarters, he renders the earth also golden. May that chief among planets, Surya, destroy your sins (like destroying forest). (97)

Indra and other Devas, like Surya, are the sons of Aditi. They are powerful and capable of destroying the enemies of Swarga and protecting all the three worlds. But they are not called Adityas. It is only Surya, who, by his extraordinary qualities, has earned and kept the name of Aditya. He is worshipped by all three worlds and all Devas and Munis. May that Surya grant you auspiciousness. (98)

The names given to Devas are without substance. Brahma is called the source of Samaveda; it is Surya's rays that are indeed the Samaveda. Vishnu, the enemy of Madhu, is known as

Ajita, the unconquerable (he was conquered by Jarasandha; also he won over Madhu and Kaitabha with Devi's blessings); Surya is indeed unconquerable; none won over him in a battle. Shiva is known as Shankara, whereas the real Shankara, the bestower of all good including Moksha is Surya. Yama is called Kala, Time, whereas it is Surya who determines time and Yama just acts according to that time. Kubera, the head of Alakapuri, is called 'Dhanada' the bestower of wealth; he is only the guardian of wealth.; it is Surya, who along with other planets decides about giving wealth to people. Agni is called 'Jatavedas', knower of all living beings; it is Surya who knows and is known to all beings. Devas have been given these names by chance, undeservingly. Surya, by his qualities, is indeed entitled to all these names. May that Surya protect you. (99)

Is Surya a Deva (as he is the form of all Devas); or is he a relative, who shows kindness to us; or a kind friend, do-gooder; or Acharya, who guides us on the right path; or protector; or the very eye of all of us; or lamp lighting the entire world; or Guru, to be worshipped; or father, life- giving; or the very life of all beings; or the seed of everything in the world; or the energy of all beings. Who can determine this? Surya is indeed the benefactor of all worlds at all times in all ways in all forms. With his thousands of rays, may Surya grant you all your wishes. (100)

phalashrutiH

For the welfare of the world, this Stotra of a hundred verses was written by Shri Mayurakavi with devotion. One, who reads this Stotra even once with concentration, will be rid of all sins and he will attain good health, good poetry, good intellect, unparalleled strength, brilliance, long life, lofty Vidya, wealth, fulfilment of all wishes, and good sons here by the grace of Surya. (101)

Thus ends Surya Satakam of Shri Mayurakavi.

REFERENCES:

- (1) Suryashatakam, with Sanskrit Commentary by Tribhuvanapala, Motilal Banarassidas (2003)
- (2) Suryashatakam, with Sanskrit Commetary by Bhuvaneswar Kar, and English meaning by Dr. Dinabandhu Kar, Hindi translation by Dr Kamalalochan Kar, Chaukhamba Sanskrt Series (2004)

(3) Suryashatakam, Sanskrit and Tamil Commentary by N Srinivasan, Thanjavur Saraswati Mahal Library Publication (2012).

Encoded and proofread by P. P. Narayanaswami swami at mun.ca, PSA Easwaran Translation (Copyright) by PR Kannan

>○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Suryashatakam with Translation pdf was typeset on January 15, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

